Gonçalo Neves

BLU INSPIRO

Editerio Sudo
2025

Gonçalo Neves

BLU INSPIRO

9 originala poemi ek katenizita haikuatri kontenanta entote 525 versi pri Ido ed Ido-skriptado

Editerio Sudo

Espinho, Portugal

januaro 2025

KONTENAJO

PREFACO... 3

Ido e poezio.. 5

Misterio.. 9

Ido e filozofio 12

Linguo di paco 21

Rebel poeti... 29

Pro quo?.. 43

Blotiseme... 45

Itera pledo 46

Persisto.. 50

NOTO 54

PREFACO

Blu inspiro (2025) esas ja mea kinesma Ido-poemaro, pos *Dazlo* (2002, 2ma ed. 2017, 3ma ed. 2019), *Itere* (2020), *Plu mult aero!* (2023) e *Skopo nula* (2024).

En ica libro vi trovos e povos mem lektar 9 poemi ek katenizita haikuatri kontenanta entote 525 versi quin me skriptis inter junio ed oktobro di 2024.

Quo esas "haikuatro"? Nu, me repetez lo dicita en la prefaceto di mea antea poemaro: simple, ol esas tri-versa poemeto sequanta la kustumala silabo-skemo di klasika haikuo (5-7-5) ma traktanta irga temo, do ne nur ceno spektata en la naturo.

Inter la 9 poemi en ca tomo, 5 ja aparis en la Facebook-grupo Ido-literaturo, e la cetera 4 (Misterio, Linguo di paco, Pro quo?, Persisto) aparas hike unesma-foye.

Omna poemi dil nuna kolekturo traktas Ido od Ido-skriptado. Ja en antea poemaro (*Itere*), konsiderinda parto dil poemi (6 ek 18) traktis Ido.[1] Hike Ido esas la sola temo, quankam traktata de plura anguli e vid-punti.

La poemi tre varias segun longeso: Rebel poeti (162 versi), Ido e filozofio (102), Linguo di paco (87), Persisto (42), Itera pledo (39), Ido e poezio (36), Misterio (27), Pro quo? (21), Blotiseme (9).

En kelki de li me kritikas la idisti, ma on komprenez ke hike, artale, ca vorto esas ampla-senca: ol inkluzas anke ti qui vizitas Idia tempope ed agas (preske) nulo por la linguo. Me savas tre bone ke existas anke homi qui multe laboras por Ido e facas aplaudinda esforci. Ti meritas forta danko.

Ad omni me deziras bona lekto!

---

[1] Yen lia tituli: Ido, Linguo blua, Bel idiomo, Andreas Juste, A Couturat, Itere.

Ido e poezio

A questionanto
pri l'apteso di Ido
por poemifo:

Quon me respondez?
Qua formon me selektez?
Ka rimo helpus?

Nu, haikuatri (*)
tante populareskis
che Ido-bardi!...

Yen do rezolvo
ja nun stabileskanta:
Japonia vinkis.

Vorti sat kurta
e tre bele sonanta
portas inspiro.

Dicar koncize
sentimenti komplexa
es arto rara.

Plu multa homi
lernez tala mestiero
e nia linguo.

Per diverseso
di opinioni grava
ni ya progresos.

E tale Ido
povos certe richigar
la nuna mondo.

Linguo di nicho
darfas audigar voco
partikulara.

Ni omna durez
kambiar idei klara,
krear kulturo.

Ni do konferez
gaye ed instruktive
singla-semane!

(ca poemo skriptesis quik pos la Ido-videokonfero que eventis ye 08/06/2024)

(*) *Me yene deskompozas metrikale la vorto 'haikuatro': hai-ku-a-tro (4 silabi). Me do lektas 'ai' kom diftongo e 'kua' kom bisilabo. Tale on povus, exemple, metrikale dicernar 'aqua' de 'vakua', quankam la difero esas apene perceptebla dum fluanta parolo.*

Misterio

La inertaro
(pardonez, me vol dicar:
la idistaro)

disponas richa
komunik-instrumento
(cetere, bela)

por la relati
kun sua sam-specani
sur tota Tero.

Pro quo do tacas
ofte la blua trupo?
Videz l’exemplo

dil verda kuzi
qui klam en omn anguli
pri alegata

qualesi propra
ed eventual sucesi
en divers feldi.

La dicipuli
di Couturat blotisas
dop dik kurteno,

(ka ne konciante
la boneso dil linguo
internaciona?)

Tota misterio:
ecelant utensilo
e mal mestiero...

(02/07/2024)

Ido e filozofio

Ka filozofi
es plu habil kam bardi,
ka li ecelas?

Segun blaminto,
versi esus vortoza
ma nul-dicanta.

Mankus idei
en lua expresado
e bel strukturi.

Ho, kar Andreas,
tua dek epistoli
valorus nulo!...

Tua satiri?
Spumo sen kontenajo,
nura travestio.

Nur *Das Kapital*
e *Dialogi* platonal
ofrus rezono.

Mea judiko?
Anke verse on povas
tre saje skriptar

e mem prizentar
filozofial sistemo
solid e plena;

anke disertar
pri la kauzo dil kozi,
solvar problemi.

Ton agis greki,
romani e mult altri
en magna verki.

To es posibla
anke nun, per moyeni
e linguo fresha.

Kapitalismo
e marxismo es voyi
du inter altri.

Triesma treko
esas certe probinda:
nov humanismo.

Ul taoismo
kun ocident-aromo,
ne borso-sklava.

Stato da saji
(vice nur karieristi),
rezolvemeso.

Entraprezisti,
acionieri e richi
ne-ostentema

quik motorizez
nov ekonomio yusta
e progresema.

Pluse, per studio,
exploro senpartisa,
on pov acensar

vers alt(r)a grado
di mondal civilizo:
homo humana.

E nun atencez,
dextrani, sinistrani:
me hav du manui

e du okuli
ed anke du oreli,
ma nur un boko.

Percepto esez
do ampla, bi-latera,
sam-interesta.

Filantropeso,
profiti kolokota
en social skopi

esez la normo,
e tale nun ni fondez,
sur tota Tero,

kapitalismo
serioza, humanista
e solidara.

Tale ni pensez,
tale ni agez, kune,
per fort uniono.

E nia Ido,
filozofial idiomo,
nutrez la mento

di nov homaro
quan Zamenhof projetis
en sua revi.

Potent mashini
ed inteligenteso
artificala

esez helperi
(ne obstakli!) por vinko
e bel progreso.

Olim on dicis
“navigar es necesa”
koncerne mari.

La nuna navi
es cerebri en reto
omno-kovranta.

Yen la resursi:
ni uzez li tre yuste,
universale.

To ya suficas:
poezio, filozofio,
human tekniko.

(06/06/2024)

Linguo di paco

Malamikete
de las nacjes, quik falez:
ja esas tempo.

Ne Esperanto
sola esas la linguo
di homal paco.

La elementi
di paco kontenesas
anke en Ido.

Couturat ipsa
esis klar pacifisto
vizanta lo ver

ed ul koncilio
di komuna raciono
e sentimento

per linguo pura,
ciencale konstruktita,
developinda,

qua, expekteble,
povus pulsar la penso
a bona skopo.

On darfas certe
dubitar e questionar
pri tal apteso.

Ka vere paco
dependas de parolo
komun ed egal?

Mea-judike,
ol dependas plu bone
de konstruktota

internaciona
mento plu alta-grada
e tre potenta,

ma potenteso
frukto de humanismo,
ne de kanoni.

Sen humanismo
(do, sen mento supera)
nul paco naskos.

Ka vast armizo,
equilibro di forci?
Paco fingata.

Simpla pretexto
suficas por amorco
di brutal odio.

Pro quo es Ido
(mem plu kam Esperanto)
apta por paco?

Pro sparemeso
ol inkulkas al mento
penso-kustumi

di plen richeso
naturale ganata
ed ordinata,

ne fixigita
per anciena dekreto
(yen libereso!)

On merkez bone:
paco nule konsequas
de naiveso,

de bon intenci,
de anjelatri teral,
de ideali

sen mento-stando
apta por just negocio
e yust koncesi.

Esas fondinda
ul-sorta paco-cienco
kun bon experti.

Lore mem Ido
povos montrar su util
paco-moyeno;

kompreno neutra,
solida lingual cienco
e humanismo

ferme fondita
sur principi limpida,
plubonigebla.

Tale progreso
(tre dolca nomo!) duktos
la tot homaro

a naturala
stando di fort harmonio
equitatoza,

por dominaco
da raciono nutrata
per k(l)ara linguo.

(04/07/2024)

Rebel poeti

Couturat blamis
poemifo en Ido.
Stranj atitudo!

Quankam lektinte
grav poeti klasika
latine, greke,

la filozofo
deziris prepondero
di sol raciono

(e nul fantazio!)
en linguo auxiliara
apta por cienco

e por komerco
e turismo (pri arto
nula menciono!).

La sajo dicis
per rigida rezono,
qua nun skandalas:

"Tradukar versi
per versi? Neposibla!
Tradukez proze!"

Mem la markezo,
desobediante, skriptis
versi traduke.

Lo saman agis
Jespersen, la famoza
dana linguisto.

Liljedahl, sueda
dentisto, balde pose
lansis broshuro:

versi, nur versi,
ensemble en un tomo!
Kad Ido krulis?

No, lu forteskis,
la skripteri, pokope,
interinspiris.

Tre frue bardi
dil naskanta movado
karezis muzi.

Yen *Kordio-soni*
(duesma poemaro)
da Ignaz Hermann,

mediko, olim
skriptinta sonetaro
en old Volapük!

Ante la fino
dil unesm mond-milito,
versifis anke

Löfvenark (pri qua
on savas nulo), pose
milda Devannes,

e, nur traduke,
Sveinbjörnsson e Lorenz (quan
Couturat laudis).

Pos la milito,
la yari duadeka
esis fruktoza.

Schiffmann, Dimitriev,
Richardson, Sweetlove, Quarfood,
Federn, Sprogis, Schwarz,

Marcilla, Jacob,
Tesseyre, Bresny, Guignon,
kanoniko Gross.

Sur la pagini
di *Mikra Buletino*
pululis bardi!

Multi versifis
en Ido nur traduke:
Houillon, Weferling,

Meier-Heucké, Krafft,
Schneeberger, Röhnisch, Spillane,
Lehnigk e Henry.

E plusa homi
aparis e debutis,
preparis voyo

por Andreas Juste,
la poeto maxima
dil Ido-trupo.

Fertil periodo:
la yari sepadeka
ed okadeka!

Pluvis broshuri,
anke tomi plu dika
dal magna belgo:

bela poemi
tradukita ed anke
originala,

temi diversa
ed omna-sorta jenri,
alta qualeso.

Ver meteoro
qua chanjis la percepto
e la kriterii.

Il lasis traci,
establisis modeli
e docis arto

ad omna bardi
(le nuna, le futura)
di Idolinguo.

Il klare esis
tro magna por la linguo
quan il selektis.

En lua tempo
nulu ecelis tante;
nur Pascau kelke

akompanis il,
ma la nivel-difero
esis frapanta.

La blu pegazo
divenis plu ajila
de pos Andreas.

Alt etalono
konstante memorigis
lo atingenda.

La kandidati
devis lernar e probar
lua prodaji.

To ne impedis,
tamen, durant florifo
dil blu gardeno.

Nova poeti
pleis la Ido-liro
kun entuziasmo:

Brismark, Rylander,
Aaranov, Więchowski,
Gaponenko, Bouts,

Sato, Porzenheim;
plu recente: Wood, Neves,
Tejón, Madonna,

Vinogradov, Ford,
Pilgrim, Drake, Sa, Partaka,
Martínez, Morin.

E nur traduke:
Stuifbergen, Takata, Lang,
Mico, Moucina,

anke Schlemminger,
Yakovenko, Martignon,
fine, Rodríguez.

Anke mulieri
sizis la Ido-fluto:
yen Heidi Neussner,

Ausma Pormale,
Siobhán Sheehan (Tatanka),
Nancy Anderson

e Marion Kasper
(elca per tradukuri
nur en *Progreso*).

Ma me konfesez:
en l'antea linei
ne omna nomi

juas menciono.
Indulgez l'erorinto,
kar omisati

(nuna, pasinta):
vin certe ne oblivios
posa poemo.

Plu importas nun
emfazar lo: poezio
es Ido-frato.

Pardonez, sajo,
pro tanta desobedio:
anke ni darfas![1]

(10-22/07/2024)

[1] Videz finala noto pri ca poemo (p. 54).

Pro quo?

Pro quo tu skriptas,
Ido-bardo solitar?
Ka plezo-skope?

Ma nul aplaudo,
nul prizo, nul komento
stimulas kreo

en mikra mondo
idista, tante febla,
tante inerta.

Pro quo tu duras?
Ja Andreas lamentis
magra agnosko.

Nun semblas a me
ke tu ne povas haltar,
ke tu dependas

de skriptar versi
kontinue, omna-loke,
quaze fugante

de enemiko
nevidebla qua chasas
tua fol anmo.

(18/07/2024)

Blotiseme

Olduli plendas
pro moleso dil kaudo
ardor-instante.

Idisti havas
altr erekto-problemo:
che la polexi...

(02-08-2024)

Itera pledo

On dicas a su
o forsan tace pensas:
“Facila versi,

simpla strukturo,
nura silabo-konto,
sen rim-impozo...”

“Judiko-hasto”,
me respond sen hezito,
“ne omni povas

per kurta formi
expresar sentimenti
komplex e profund.

La nuna tempi
es di vort-diareo,
sen-fina bla-bla,

long argumenti,
anke obskur rezoni
sen klar konkluzi.

Tamen Japonia
ofras konciza framo
sempre sequenda.

Olua kurteso
impedas fals ornivi
e van minucii.

Nur lo esenca
trovez ibe expreso
per lo necesa.

Ne lakonike,
ma spareme, poeti
tale versifas.

E vi, lekteri,
pleez ne mikra rolo:
lektez, reflektez.

Esez plu bona
per poezio la vivo
di singla homo."

"Stulta naivo!",
on certe objecionos,
ve, forsan juste...

(07-10-2024)

Persisto

Unesme, pensar,
entraprezar interne
unik prodajo,

krear mondeto
propra e solitara,
ma vizitinda,

per versi klara
(quik lor unesma lekto),
forsan merkinda.

Ol habitesez
da ti qui volas probar
nov perspektivo.

Long experienco
forsan produktas frukti
kun ul saporo.

La skripto-linguo
esez Ido, nun, sempre,
pro fort motivo:

nur ol flexesas,
sen expektebla rupto,
per omn esforci,

sub tanta stroki
quin inspiro, fantazio
e vervo lansas.

Nur ol furnisas
vorti preciza, kurta,
por irg expreso.

Ankore virga
es lua voyi, stradi,
chosei, treki.

Per ol on povas
dicar nove e freshe
ancien veraji.

La sol problemo
es manko di lekteri
pronta komprenar

tala expozo
di nuda sentimenti
sen artifici.

Tamen me duros
kavalkar la Pegazo
dil Blanka Stelo.

(18-21/10/2024)

NOTO

Pri rebel poeti

“Du remarketi: Lorenz skriptis adminime un originala poemo en Ido (la ne tre interesiva ‘Du Astri’, aparinta en la unesma (ed ultima) numero dil periodalo *Astro Idista*), e Siobhán Sheehan/Tatanka semblas a me pseudonimi, e me dubitas ke vere koncernesis irlandana muliero...”

(Miguel Bento, per Facebook mesajo en la grupo Ido-literaturo ye 23/07/2024)